

واکای حیطه‌های موضوعی پژوهشگران برنامه‌ریزی درسی بر مبنای
مقاله‌های چاپ شده آنان در پایگاه جهاد دانشگاهی و مجلات نور
**Analysis of Thematic Areas of Curriculum Development
Researchers Based on Their Articles Published in the SID and
NOOR Magazines**

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۹/۰۵/۰۵

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۰۷/۰۹

Leila Heshmatifar
Marzie Motamedi MohamaAbadi
Ahmadreza Nasr Esfahani
MohammadAmin Erfanmanesh

لیلا حشمتی‌فر*
مرضیه معتمدی محمدآبادی**
احمدرضا نصر اصفهانی***
محمدامین عرفان‌منش****

Abstract: The main purpose of the present study was to identify curriculum specialists by reviewing their articles, and determining the specific research area of each. This research is of the applied type and descriptive-analytical method which has been done in three steps. In the first step, the names of people who had 5 or more articles in specialized curriculum journals approved by the Ministry of Science were extracted, which reached 57 people and were used as a basis for work. In the second step, in order to prepare a thematic list of articles, the names of the selected researchers were searched in two databases of Noor and Jihad Daneshgahi journals. At this stage, by reviewing the articles of the first ten authors in terms of the number of articles, a list of thematic areas was prepared. In the third step, each researcher's articles were placed in a thematic category. This list includes four categories as follows: 1) General category; 2) higher education, 3) secondary education, and 4) primary education, each of which includes elements of design, implementation, purpose, content, method, curriculum evaluation, teacher, learner, time and place, and application of technology. Based on this, the list of curriculum specialists along with the number of articles in each of the 4 areas was obtained and a road map was compiled.

Keywords: Curriculum, Thematic areas, Road map, Researchers.

چکیده: هدف اصلی از اجرای پژوهش حاضر، شناسایی متخصصان رشته برنامه درسی از راه بررسی مقاله‌های آنان و تعیین حوزه خاص پژوهشی هر کدام است. این پژوهش از نوع کاربردی و به روش توصیفی-تحلیلی است که طی سه گام اجرا شده است. در گام اول، نام افراد دارای پنج مقاله یا بیشتر در مجلات تخصصی برنامه درسی مورد تأیید وزارت علوم، استخراج شد که تعداد آنها به ۵۷ نفر رسید و به‌عنوان مبنای کار قرار گرفت. در گام دوم، به منظور تهیه فهرست موضوعی مقاله‌ها، نام پژوهشگران منتخب در دو پایگاه مجلات نور و جهاد دانشگاهی جستجو شد. در این مرحله با بررسی مقاله‌های ده نویسنده اول از نظر تعداد مقاله، فهرستی از حیطه‌های موضوعی تهیه شد. در گام سوم، مقاله‌های هر پژوهشگر در دسته‌بندی موضوعی جایگذاری شد. این فهرست شامل چهار دسته به شرح زیر است: ۱- دسته بندی کلی؛ ۲- آموزش عالی، ۳- آموزش متوسطه و ۴- آموزش ابتدایی که هر کدام دربردارنده عناصر طراحی، اجرا، هدف، محتوا، روش، ارزشیابی از برنامه درسی، معلم، فراگیر، زمان و مکان و کاربرد فناوری هستند. بر این اساس، فهرست نام‌های متخصصان رشته برنامه درسی به همراه تعداد مقاله‌های هر کدام در ۴ حیطه به دست آمد و نقشه راهی تدوین شد. واژگان کلیدی: برنامه درسی، حیطه‌های موضوعی، نقشه راه، پژوهشگران.

*دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان (نویسنده مسئول: Heshmatifar_leila@yahoo.com)

**دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان

***استاد گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان
****استادیار گروه کتابداری، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان

مقدمه

تولید علم در هر کشوری نشان‌دهنده میزان توسعه‌یافتگی آن کشور است و توسعه پایدار را برای جامعه به ارمغان می‌آورد. با توجه به تغییرات روزافزون جهانی، جامعه‌ای در عرصه رقابت‌های جهانی، حضور پررنگ دارد که توان تولید علم و نوآوری را داشته باشد (راچمنی و همکاران، ۱۳۹۷). برای پیشرفت علمی و آموزش و رسیدن به حداقل‌های توسعه‌یافتگی، پژوهش و تحقیق سنگ بنای اولیه به شمار می‌رود (خسروی و پورنقی، ۱۳۹۸). با نگاهی عمیق‌تر می‌توان پژوهش را کلید تولید علم و مبنای پیشرفت و توسعه هر جامعه قلمداد کرد (افشار و همکاران، ۱۳۹۴، ص ۶۸).

اهمیت پژوهش در جهان امروز به حدی است که یکی از مؤلفه‌های اصلی در چشم‌انداز جهانی دانشگاه‌ها بر مبنای رتبه‌بندی تایمز تأکید بر پژوهش بوده است (سیدرضا و زین‌العابدینی، ۱۳۹۷). همچنین در ارزیابی کارنامه علمی هر کشور، میزان ارائه مقاله‌های پژوهشی در محافل علمی به‌عنوان یک عامل مهم در نظر گرفته می‌شود. در سایه مطالعه و پژوهش، کشورها می‌توانند به جای استفاده صرف از افکار دیگران، خود به تولید علم و اندیشه اقدام کنند (احقری و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۲) چراکه اجرای پژوهش‌های علمی منشأ تحولات و اکتشاف دانش جدید است (بهمن‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۳، ص ۱۳۰).

پژوهشگران در یک حوزه علمی به منظور دیدن فراسوی دانش در حوزه تخصصی خود آثار دانشمندان پیشین را مرور می‌کنند، به عبارت دیگر با اتکا به گذشته علم، آینده علمی حوزه تخصصی خود را پیش می‌برند. یکی از راه‌هایی که پژوهشگران را برای رسیدن به هدف‌های پژوهشی در حوزه تخصصی کمک می‌کند، داشتن درک و نمای کلی از چارچوب علمی حوزه مورد نظر است. (نظربلند و همکاران، ۱۳۹۷). با تخصصی شدن حوزه‌های دانش و گسترش دامنه علم، شناسایی مهم‌ترین افراد، مؤسسات، دانشگاه‌ها و سایر عوامل مرتبط با تولیدات و فعالیت‌های علمی می‌تواند راهگشا و زمینه‌ساز برقراری ارتباط، همکاری نظام‌مند علمی و تبادل اطلاعات در زمینه‌های مختلف باشد (حسن‌زاده و همکاران، ۱۳۸۷). به دلیل اهمیت داده‌های پژوهشی، ذخیره و به اشتراک گذاشتن آنها ضروری است (بایس و شو^۱، ۲۰۱۵؛ کنان

^۱. Buys & Shaw

و مارکاوسکیت^۱، (۲۰۱۵) و مدیریت این اطلاعات باعث تسهیل انتقال نتایج پژوهش و دستیابی آسان سایر پژوهشگران به نتایج پژوهش‌های موجود می‌شود (کورتی و همکاران^۲، ۲۰۱۱).

بررسی بروندهای پژوهشی و حوزه‌های موضوعی شکل گرفته در طول زمان امکان مطالعه تاریخی علم را فراهم می‌کند. ظهور حیطه‌های جدید و توقف برخی حیطه‌های علمی اشباع شده از راه تجزیه و تحلیل انتشارات یک حوزه علمی، نگرشی کلی از آن حوزه را به وجود می‌آورد. برنامه درسی نیز به‌عنوان بخشی از حوزه مطالعاتی رشته علوم تربیتی با داشتن چندین مجله تخصصی، بخش عمده‌ای از مطالعات علمی پژوهشگران حوزه علوم تربیتی را به خود اختصاص داده است. برنامه درسی دارای قلمروهای متعددی است. بیهار و ارنشتاین^۳ (۱۹۹۴) یازده حیطه برای برنامه درسی بر شمرده‌اند که عبارت‌اند از: ۱- فلسفه برنامه درسی؛ ۲- نظریه برنامه درسی؛ ۳- پژوهش برنامه درسی؛ ۴- تاریخ برنامه درسی؛ ۵- تغییر برنامه درسی؛ ۶- تدوین برنامه درسی؛ ۷- طراحی برنامه درسی؛ ۸- اجرای برنامه درسی؛ ۹- ارزیابی برنامه درسی؛ ۱۰- سیاست‌گذاری برنامه درسی و ۱۱- برنامه درسی به‌عنوان یک حوزه مطالعاتی. بنابراین، پژوهشگران حیطه برنامه درسی با گستره وسیعی از حوزه‌های موضوعی سروکار خواهند داشت که امکان پژوهش و فعالیت در همه آنها وجود ندارد و انتظار می‌رود متخصصان رشته برای درک عمیق پدیده‌ها مطالعات خود را بر یک یا چند حوزه، متمرکز و به صورت تخصصی فعالیت کنند. شناخت حوزه تخصصی پژوهشگران این عرصه، افزون بر ارائه تصویر روشنی از پژوهش‌های صورت گرفته قبلی، چگونگی ارتباط حوزه‌های مختلف موضوعی در رشته را مشخص می‌کند و با شناسایی متخصصان رشته به‌عنوان منابعی اصیل در حوزه‌های خاص موضوعی به پژوهشگران کمک می‌کند با مراجعه به آثار آنان به مرتبط‌ترین مطالب در کمترین زمان دست یابند.

گرایش به پژوهش در زمینه سنجش تولیدات علمی پژوهشگران در ایران نزدیک به دو دهه پیش آغاز شده و رو به گسترش است. در طول سال‌های اخیر، تعداد قابل توجهی پایان‌نامه و طرح پژوهشی در این زمینه به انجام رسیده و یافته‌های آنها نشان

1. Kennan & Markauskaite

2. Corti et al

3. Behar & Horenstein

از رشد تولید علم در ایران دارد (نیاکان و غریبی، ۱۳۸۴، ص ۵؛ مهرداد و مقصودی، ۱۳۸۷، ص ۹). همچنین در برخی از پژوهش‌های حوزه علم‌سنجی به تحلیل موضوعی اسناد علمی اقدام شده است که در ادامه به تعدادی از این پژوهش‌ها اشاره می‌شود.

در خارج از کشور، آراجو و الیورا^۱ (۲۰۱۵)، پژوهش‌های علمی را با هدف مشخص کردن اساسی‌ترین موضوعات مربوط به فناوری در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در برزیل بررسی کردند. یافته‌های پژوهش نشان داد که مجلات با انتشار بیشترین مدارک در زمینه اطلاع‌رسانی در رتبه اول بوده و ۸۲ درصد از نویسندگان تقریباً دو مقاله در زمینه فناوری چاپ کرده‌اند. زانگ و همکاران^۲ (۲۰۱۳) پژوهشی را با هدف بررسی ساختار فکری پایان‌نامه‌های دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی با کمک خوشه‌بندی و تحلیل شبکه اجتماعی اجرا کردند. یافته‌های پژوهش آنان نشان داد که پایان‌نامه‌های این حوزه حول موضوعات متنوعی از قبیل هستان‌شناسی، وب معنایی، مدیریت دانش و خدمات الکترونیکی متمرکز شده است و بسیاری از حوزه‌های موضوعی همچنان در حال تکامل هستند. فو و همکاران^۳ (۲۰۱۲) با بررسی تولیدات علمی، استنادها، مجله‌ها و مؤسسه‌های کشور چین در پایگاه علمی ISI بین سال‌های ۱۹۹۹ تا ۲۰۰۹، سرعت رشد تولیدات علمی چین را بسیار زیاد توصیف کرده‌اند. تحلیل موضوعی مدارک علمی نشان داده است که بیشترین موضوعات مربوط به علوم فیزیک و شیمی، علوم مواد، مهندسی و ریاضیات بوده است. عصاره و خادمی^۴ (۲۰۱۲) در پژوهشی ساختار فیزیک ایران را طی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۹ در نمایه استنادی علوم با استفاده از تحلیل نویسندگان هم استناد بررسی کردند. نقشه علمی ساختار فیزیک ایران، شش خوشه موضوعی را نشان داد. همچنین نتایج نشان داد که بیشتر نویسندگان ایرانی در این ساختار در انتهای خوشه‌ها قرار گرفته‌اند. کیم^۵ (۲۰۰۸) نیز برای ترسیم ساختار مطالعات آرشیوی از روش داده‌کاوی استفاده کرد و داده‌های خود را از ۴۳۲ مقاله در سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۴ گردآوری کرد. با استفاده از

1. Araujo & Oliveira

2. Zong et al

3. Fu et al

4. Osareh & Khademi

5. Kim

روش تحلیل عاملی، ۴۳ خوشه تشکیل داد و در نهایت، مشخص شد پژوهشگران در هفت گروه موضوعی به فعالیت پژوهشی اشتغال دارند.

در ایران، سرگزی وحسینقلی‌زاده (۱۳۹۸) موضوع پیوند پژوهش و آموزش در دانشگاه را بررسی کردند. آنها در این پژوهش به این مقوله اشاره کرده‌اند که پیوند آموزش و پژوهش در دانشگاه از فعالیت‌های جاری در کلاس، فرایندهای جاری در ساختار نظام آموزش عالی، زیرساخت‌های موجود در نظام آموزش عالی و تعامل دانشگاه با محیط مؤثر است. از این رو، چنین به نظر می‌رسد که برقراری این پیوند در دانشگاه به سه عامل اساسی از جمله برنامه درسی، اعضای هیئت علمی و دانشجویان معطوف است که توجه به آن از سوی سیاست‌گذاران آموزشی ضرورت می‌یابد.

مظفری و مرادی (۱۳۹۷) پژوهشی با استفاده از روش تحلیل هم‌رخدادی واژگان روی تولیدات علمی حوزه مهارت‌های ارتباطی انجام دادند و نتایج پژوهش نشان داد تولیدات علمی بیشترین تأکید را بر مقوله‌های موضوعی آموزش، زبان، اطلاعات و تکنولوژی ارتباطی داشته‌اند. زارعی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «بررسی تولیدات علمی پژوهشگران دانشگاه علوم پزشکی همدان از آغاز تا پایان سال ۲۰۱۵» به این نتیجه رسیدند که بیشتر مدارک توسط تعداد اندکی از پژوهشگران تولید شده و پژوهشگران علاوه بر همکاری‌های داخلی با دانشگاه، با مؤسسات خارجی نیز همکاری داشته‌اند. مصطفوی، عصاره و توکل‌زاده (۱۳۹۶) به شناسایی ساختار محتوایی مطالعات علم اطلاعات و دانش‌شناسی در پایگاه وبگاه علم اقدام کردند. به این منظور، همه مقاله‌های منتشر شده از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۳ بررسی شد. در فرایند پژوهش، خوشه موضوعی برای این حوزه تشکیل شد. نتایج خوشه‌بندی، نشان‌دهنده پدیدار شدن حوزه‌های مطالعاتی نوظهور در این علم است. مهم‌ترین محورهای مورد مطالعه این رشته شامل موضوعات: اطلاعات، وب، پژوهش، تحلیل اسنادی، دانش، کتابخانه، مجلات و فناوری است. نبوی (۱۳۹۱) به ارزیابی علم‌سنجی عملکرد اعضای هیئت علمی بر اساس مدارک نمایه شده در پایگاه استنادی علوم از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۰ اقدام کرد. نتایج نشان داد که تعداد تولیدات علمی دانشگاه زنجان ۵۴۶ مدرک بوده که تعداد آن در طول سال‌های مورد بررسی روند روبه‌رشدی داشته و بیشترین زمینه موضوعی مربوط به شیمی، فیزیک و مهندسی بوده است. فتاحی و همکاران (۱۳۹۰) تولیدات علمی پژوهشگران دانشگاه فردوسی مشهد را در یک دوره ۲۰ ساله به منظور تعیین میزان همکاری گروهی و ترسیم ساختار علمی این دانشگاه

بررسی کردند. تحلیل استنادی مدارک مورد بررسی نشان داد که بین تعداد نویسندگان با تعداد استنادهای دریافتی و میزان مشارکت یک نویسنده با تعداد مدرک‌های منتشر شده توسط او رابطه مثبت وجود دارد. در پایان، ساختار علمی این دانشگاه بر پایه میزان استنادهای جهانی با استفاده از نرم‌افزار هیست سایت^۱ ترسیم و تحلیل شد. نتیجه نشان داد که نقشه علم این دانشگاه از ۹ خوشه موضوعی تشکیل شده است.

بررسی پیشینه‌ها نشان می‌دهد که پژوهش‌هایی در خصوص تعیین قلمروهای موضوعی انجام گرفته اما زمینه‌ها و حیطه‌های تخصصی علوم انسانی کمتر مورد توجه قرار گرفته است و هیچ پژوهشی برای شناخت حیطه‌های موضوعی پژوهشگران در زمینه برنامه درسی اجرا نشده است. بررسی آثار پژوهشی در حیطه برنامه درسی به شناخت حوزه‌های موضوعی در این زمینه کمک می‌کند و ضعف‌های پژوهشی موجود در موضوعات مختلف را آشکار می‌سازد. همچنین با افزایش تخصص‌گرایی در عصر حاضر نیاز است تا حیطه‌ها و موضوعاتی را که پژوهشگران بررسی کرده‌اند، روشن شود. این آشکارسازی از چند جنبه اهمیت دارد: اول اینکه نویسندگان و پژوهشگران در حوزه‌های مختلف به تفکیک شناسایی می‌شوند. این افراد منابع غنی اطلاعات هستند که با پژوهش در یک حوزه، ابعاد گوناگون آن موضوع را درک کرده و آثارشان به تدریج حول یک محور پختگی پیدا کرده است. همچنین پژوهشگرانی که به تازگی تمایل دارند در حوزه‌ها و حیطه‌های خاصی فعالیت کنند، با استفاده از این اطلاعات، دسترسی برایشان آسان می‌شود. از سوی دیگر، زمانی که حیطه‌ها و فعالیت‌های صورت گرفته به‌طور دقیق مشخص شود، کمبودها و نیازها آشکار می‌شود. از این رو به نوعی پژوهشگران در جهت آینده‌نگری گام برخواهند داشت و مسائلی را که کمتر به آنها توجه شده است، بررسی خواهند کرد. با توجه به کمبود چنین پژوهش‌هایی در حوزه برنامه درسی، هدف اصلی در مقاله حاضر، شناسایی

۱. HistCite نرم‌افزاری است که پیش‌فرض استفاده از آن دسترسی به پایگاه‌های استنادی ISI بوده و داده‌های استخراج شده از این پایگاه را تحلیل می‌کند. با استفاده از این نرم‌افزار مقاله‌های با استناد بالا، روابط هم استنادی مهم، خط زمانی آثار نویسنده و مشاهده هیستوگراف‌هایی که نشان‌دهنده متون هسته و جدول زمانی یک زمینه پژوهشی هستند، یافتن مقاله‌های مهمی که توسط جستجوی کلیدواژه‌ای از دست رفته باشند، شناسایی کلیدواژه‌های دیگری که می‌توانند در جستجوی یک مجموعه به کار روند، تعیین بیشترین نویسندگان و نشریاتی که به آنها استناد شده است و تجزیه و تحلیل بهره‌وری نشر قابل تحلیل است.

- متخصصان رشته با بررسی مقاله‌های آنان و تعیین حوزه‌های موضوعی هر کدام است.
- در همین خصوص، در پژوهش حاضر به سه پرسش زیر پاسخ داده می‌شود:
- ۱- کدام نویسندگان در حیطه برنامه‌ریزی درسی بیشترین مقاله را در شش مجله تخصصی برنامه‌ریزی مورد تأیید وزارت علوم به چاپ رسانده‌اند؟
  - ۲- از نویسندگان حوزه برنامه درسی چه تعداد مقاله در پایگاه مجلات تخصصی نور و جهاد دانشگاهی نمایه شده است؟
  - ۳- طبقه‌بندی موضوع مقاله‌ها بر اساس رشته برنامه‌ریزی به چه صورت است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-تحلیل است. نوع پژوهش کاربردی است. پژوهش طی سه گام به شرح زیر اجرا شده است:

گام اول: مجلات علمی پژوهشی مورد تأیید وزارت علوم که با عنوان مجلات برنامه‌ریزی در حال فعالیت هستند، شناسایی شد. سپس تمامی شماره‌های هر مجله بررسی شد. تعداد این مجلات شش مورد بود که مشخصات آنها در جدول (۱) آورده شده است. چک‌لیستی از تمامی نویسندگانی که در این مجلات مقاله‌ای داشتند، تهیه شد. بر اساس فهرست تهیه شده از نام نویسندگان، افرادی که پنج مقاله و بیشتر از آنها به ثبت رسیده بود، به‌عنوان نویسندگان نهایی اعلام شدند تا در گام بعدی، مقاله‌های آنها به تفکیک حیطه و تخصصشان بررسی شود.

گام دوم: نویسندگانی که نام آنها استخراج شد در پایگاه مجلات تخصصی نور و جهاد دانشگاهی به‌عنوان پدیدآوران/نویسندگان، کاوش شدند تا تمامی مقاله‌های آنها بررسی شود. استفاده از پایگاه داده‌های مذکور به این دلیل بوده است که بیشتر مجلات داخلی، مقاله‌های خود را در این دو پایگاه نمایه می‌کنند. از این رو، می‌توان اطلاعات گسترده‌ای در خصوص مقاله‌ها و چاپ آنها به دست آورد. دلیل این بررسی از این جهت بود که برخی نویسندگان علاوه بر چاپ مقاله در شش مجله مذکور، در مجلات دیگری نیز مقاله‌های خود را منتشر کرده‌اند. بنابراین، بر اساس نام در ابتدا مقاله‌های همه نویسندگان در پایگاه اطلاعات نور بررسی شد و سپس در پایگاه جهاد دانشگاهی بازبینی شد. این بررسی مجدد به این دلیل صورت گرفت که برخی از مقاله‌های نویسندگان تنها در یکی از این دو پایگاه نمایه بودند. هدف از انجام این بررسی آن بود تا حیطه‌های تخصصی نویسندگان مشخص شود. بدین منظور

چکلیستی با عنوان حیطه‌های تخصصی ایجاد شد. نخست، به منظور تهیه این چکلیست ۱۰ نویسنده با بالاترین فراوانی، انتخاب و تمامی مقاله‌های آنها به تفکیک بررسی شدند. سپس این چکلیست توسط دو دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی بازمینی و بررسی شد. نواقص آن برطرف و چکلیست دیگری تهیه شد. ۱۰ نویسنده دیگر هم بررسی شدند تا مشخص شود آیا می‌توان مقاله‌های آنها را در هریک از حیطه‌های نام برده جایگزین کرد؟ در این بررسی حیطه‌های دیگری به آنها اضافه شد. سپس در اختیار چند تن از استادان گروه علوم تربیتی قرار گرفت تا درباره حیطه‌های به دست آمده اظهار نظر کنند. در این بررسی، برخی عناوین حذف و اضافه شدند. در آخر، چکلیستی با چهار عنوان شامل: حیطه‌های کلی، برنامه‌ریزی در مقطع ابتدایی، برنامه‌ریزی در مقطع متوسطه و برنامه‌ریزی در آموزش عالی فراهم شد و بر اساس آن مقاله‌های نویسندگان جایگزین شدند.

گام سوم: در این گام، جایگزینی مقاله‌ها در هریک از حیطه‌های ایجاد شده، انجام گرفت. این کار به زمان قابل ملاحظه‌ای نیاز داشت. از این رو که برخی مقاله‌ها به راحتی با بررسی عناوین آنها در یکی از آن حیطه‌ها قرار می‌گرفتند. اما برخی دیگر دارای عناوینی بودند که نشانگر موضوع مقاله به طور مشخص نبود. پژوهشگران می‌بایست چکیده و نتیجه‌گیری مقاله‌ها را مطالعه می‌کردند تا بتوانند آنها را در یکی از حیطه‌های مورد بررسی قرار دهند. البته لازم به ذکر است که پژوهشگران نمی‌توانستند در خصوص برخی از مقاله‌ها تصمیم‌گیری کنند. از این رو با برخی از استادان و افراد صاحب نظر جلسه‌ای ترتیب داده شد و نسبت به نهایی کردن حیطه تخصصی مقاله تصمیم‌گیری شد. بر مبنای اطلاعات به دست آمده، تعداد فراوانی هریک از مقاله‌ها با توجه به حیطه‌های مشخص شده در جدول‌های مربوطه ارائه شد.

یافته‌ها

پرسش اول: نویسندگانی که در حیطه برنامه‌ریزی درسی با بالاترین فراوانی در شش مجله تخصصی برنامه‌ریزی مورد تأیید وزارت علوم مقاله به چاپ رسانده‌اند، چه افرادی بوده‌اند؟

هریک از مجلات بر اساس تعداد مقاله‌ها و نویسندگان مورد بررسی در جدول (۱) ارائه شده است. بر اساس جدول فوق، تعداد نویسندگان با بالاترین فراوانی در هر مجله بررسی شده است.

جدول (۱) شش مجله در حیطه برنامه‌ریزی (درسی - آموزشی) با بالاترین فراوانی نویسندگان

ردیف	نام مجله	تعداد مقالات	تعداد نویسندگان	نویسندگان با فراوانی بالا	محل نشر	سردبیر و هیئت تحریریه
۱	پژوهش‌های برنامه درسی	۸۰ مقاله	۱۶۸	مهدی محمدی - جعفر ترک‌زاده - محمد مزیدی - رحمت‌الله مرزوقی	دانشگاه شیراز	سردبیر: مهدی محمدی حسنعلی بختیار نصرآبادی، پروین صمدی، محمد عطاران، رحمت‌الله مرزوقی، محمد مزیدی و حسن ملکی
۲	مطالعات برنامه درسی	۲۵۷ مقاله	۳۸۲	محمود مهر محمدی - نعمت‌الله موسی‌پور - حسن ملکی - علیرضا کیامنش - کورش کیامنش - کورش فتحی - فتیحی واجارگاه - محمد عطاران - مجید علی عسگری - خسرو باقری - فرهاد سراج - زهرا گویا	انجمن مطالعات برنامه درسی	سردبیر: نعمت‌الله موسی‌پور یوسف ادیب، صمد ایزدی، حسین جعفری، محمد عطاران، کورش فتحی واجارگاه، علیرضا کیامنش، زهرا گویا، حسن ملکی، محمود مهر محمدی
۳	مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی	۷۱ مقاله	۱۷۸	علی اکبر امین بیدختی - محمد حسنی - ابراهیم صالحی عمران - حمیدرضا آراسته - میرنجف موسوی	دانشگاه مازندران	سردبیر: ابراهیم صالحی عمران یدالله مهرعلی‌زاده، نعمت‌الله عزیزی، محمود شارع‌پور، محمدرضا آهنچیان، صمد ایزدی، مهرداد مدهوشی

ردیف	نام مجله	تعداد مقالات	تعداد نویسندگان	نویسندگان با فراوانی بالا	محل نشر	سر دبیر و هیئت تحریریه
۴	نظریه و عمل در برنامه درسی	۶۲ مقاله	۱۲۷	محمود مهر محمدی - زهرا گویا - نعمت‌الله موسی پور - محمد عطاران - مهدی سبحانی نژاد - احمد رضا نصر اصفهانی - مرجان کیان	دانشگاه خوارزمی	سر دبیر: محمد عطاران غلامرضا حاجی حسین نژاد، حمیدرضا آراسته، عبدالرحیم نوه ابراهیم، یزدان منصوریان، رحمت‌الله مرزوقی، بهروز مهram، محمد علی میرزابیگی، علیرضا عصاره، پروین صمدی، علی اکبر خسرو بابادی
۵	پژوهش در برنامه درسی	۵۰۱ مقاله	۱۵۰۰	کوروش فتحی واجارگاه - احمد رضا نصراصفهانی - سعید ویسی کهره - رسول کرد نوقابی - سید ابراهیم میرشاه جعفری - محمد جواد لیاقت‌دار - محمد حسین یار محمدیان - نرگس کشتی آرای - مهدی سبحانی نژاد - زهرا سعادت‌مند - عباس قلتاش - حسین مؤمنی مهنی - احمد علی فروغی - نادری - علیرضا یوسفی - غلامرضا احمدی - قربانعلی سلیمی	دانشگاه آزاد خوراسگان اصفهان	سر دبیر: محمد حسین یار محمدیان ابراهیم صالحی عمران، نادرقلی قورچیان، ابراهیم میرشاه جعفری، محمد حسین یار محمدیان، سعید بهشتی، حسن پاشا شریفی، علی تقی پور ظهیر، لطفعلی عابدی، نعمت‌الله موسی پور، غلامرضا احمدی، آذر قلی زاده، نرگس کشتی آرای

ردیف	نام مجله	تعداد مقالات	تعداد نویسندگان	نویسندگان با فراوانی بالا	محل نشر	سر دبیر و هیئت تحریریه
۶	مطالعات برنامه درسی در آموزش عالی	۱۰۵ مقاله	۲۰۴	کوروش فتیحی واجارگاه- عظیمه سادات خاکباز- محبوبه عارفی- محمدرضا سرمدی- احمدرضا نصر اصفهانی- بختیار شعبانی ورکی- محمود مهر محمدی- سعید صفایی موحد- عیسی ابراهیم‌زاده- محمد عطاران	انجمن مطالعات برنامه درسی	سر دبیر: کوروش فتیحی واجارگاه حمیدرضا آراسته، محمدرضا آهنچیان، محمدرضا بهرنگی، محمدحسن پرداختچی، ابراهیم صالحی عمران، احمدعلی فروغی ابری، مقصود فراستخواه، کوروش فتیحی واجارگاه، یدالله مهرعلی‌زاده، احمدرضا نصر اصفهانی، مژده وزیری، محمدحسین یارمحمدیان

با توجه به جدول (۱) و مشخص شدن نام نویسندگان در هریک از مجلات مورد بررسی، چک‌لیستی فراهم شد و نام نویسندگان در تمامی شش مجله بررسی شد. نتیجه این بررسی در قالب جدول (۲) بر اساس نام نویسنده و تعداد فراوانی مقاله ایجاد شد. نویسندگان برحسب فراوانی به ۱۶ گروه تقسیم شدند.

جدول (۲) نام نویسندگان با تعداد مقاله‌های چاپ شده در شش مجله برنامه‌ریزی درسی

ردیف	نام و نام خانوادگی	فراوانی
۱	محمود مهرمحمدی	۳۸
۲	نعمت‌الله موسی‌پور	۲۲
۳	مهدی محمدی	۲۱
۴	محمدحسین یارمحمدیان - مرتضی کرمی	۱۹
۵	محمد عطاران - احمدرضا نصر اصفهانی - نرگس کشتی‌آرای	۱۸
۶	غلامعلی احمدی	۱۶
۷	سیدابراهیم میرشاه جعفری - احمدعلی فروغی - کوروش فتیحی واجارگاه - رحمت‌الله مرزوقی	۱۵
۸	علیرضا یوسفی - مهدی سبجانی‌نژاد	۱۴
۹	زهرا گویا - علیرضا کیامنش - حسن ملکی - محمد جواد لیاقت دار - محبوبه عارفی	۱۳
۱۰	مجید علی‌عسگری - جعفر ترک‌زاده - خسرو باقری - بهروز مهram	۱۱
۱۱	زهرا سعادت‌مند - محمدرضا سرمدی - علیرضا عصاره - عباس شکاری	۱۰
۱۲	ابراهیم صالحی عمران - صمد ایزدی - فرهاد سراجی - هاشم فردانش	۹
۱۳	- امام جمعه - یوسف ادیب - هاشم گلستانی - مقصود امین‌خندقی - سعید صفائی موحد - مصطفی شریف - رضا ناصری جهرمی	۸
۱۴	محمد مزیدی - فرهاد شفیع‌پور مطلق - عزت‌الله نادری - عظیمه‌سادات خاکباز - پرپوش جعفری	۷
۱۵	مهران فرج‌اللهی - مصطفی قادری - فریدون شریفیان - اصغر سلطانی - قاسم‌پور مقدم - یحیی قانادی - حسین مؤمنی مهنی - سعید ویسی کهره - محمدرضا آراسته - حسین کارشکی - بختیار شعبانی - محسن آیتی	۶
۱۶	امین بیدختی - مرتضی کرمی - غلامرضا حاجی حسینی نژاد - نادر سلسبیلی - محمدرضا نیلی - مرضیه دهقان - رضاعلی نوروزی - کوروش فتیحی واجارگاه - جعفر ثانی - رسول کرد نوقابی - عباس قلتاش - سعید رجائی‌پور - نادرقلی قورچیان - محمدعلی نادری - جعفر قلی‌زاده - قربانعلی سلیمی - زهرا نیک‌نام - نرگس آهنچیان - مرجان کیان - موسی پیری - نعمت‌الله فاضلی	۵

پرسش دوم: از نویسندگان حوزه برنامه درسی چه تعداد مقاله در پایگاه مجلات تخصصی نور و جهاد دانشگاهی نمایه شده است؟

تمامی شانزده گروه نویسندگان که نام آنها در جدول (۲) ارائه شده، در پایگاه مجلات تخصصی نور و جهاد دانشگاهی بررسی شدند. بر این اساس، گروه‌بندی ایجاد شده در قسمت قبلی تغییر کرد. نام‌ها برحسب تعداد فراوانی مقاله‌ها در جدول (۳) نمایش داده شده است.

جدول (۳) بررسی اسامی نویسندگان و تعداد فراوانی مقاله‌های چاپ شده آنها در حوزه

برنامه‌ریزی درسی

ردیف	نام و نام خانوادگی نویسنده	تعداد کل مقاله‌ها	ردیف	نام و نام خانوادگی نویسنده	تعداد کل مقاله‌ها
۱	محمدحسین یارمحمدیان	۱۱۷	۳۰	عباس قلناش	۳۴
۲	خسرو باقری	۹۵	۳۱	نرگس کشتی‌آرای	۳۱
۳	علیرضا کیامنش	۹۴	۳۲	حسین جعفری ثانی	۳۰
۴	مهدی محمدی	۸۹	۳۳	فرهاد سراجی	۲۸
۵	کوروش فتیحی و اجارگاه	۸۶	۳۴	محمد مزیدی	۲۸
۶	حسین کارشکی	۸۱	۳۵	احمدعلی فروغی	۲۶
۷	علیرضا یوسفی	۷۸	۳۶	علیرضا عصاره	۲۶
۸	حسن ملکی	۷۵	۳۷	ناصر جهرمی	۲۵
۹	احمدرضا نصر اصفهانی	۷۴	۳۸	یحیی قانلی	۲۴
۱۰	محمدجواد لیاقت‌دار	۷۲	۳۹	زهره سعادت‌مند	۲۲
۱۱	محمود مهرمحمدی	۶۶	۴۰	رسول کرد نوقایی	۲۲
۱۲	مهران فرج‌اللهی	۶۴	۴۱	عباس شکاری	۲۰
۱۳	مرتضی کریمی	۶۳	۴۲	محمدرضا امام‌جمعه	۲۰
۱۴	سعید رجایی‌پور	۶۲	۴۳	محسن آیتی	۱۹
۱۵	محمدعلی نادی	۵۹	۴۴	فریدون شریفیان	۱۹
۱۶	سید ابراهیم میرشاه جعفری	۵۷	۴۵	مرضیه دهقان	۱۹
۱۷	هاشم فردانش	۵۳	۴۶	مجید علی‌عسگری	۱۷
۱۸	ابراهیم صالحی‌عمران	۵۲	۴۷	قربانعلی سلیمی	۱۷
۱۹	علی‌اکبر امین‌بیدختی	۵۲	۴۸	زهرا گویا	۱۵
۲۰	نعمت‌الله موسی‌پور	۵۱	۴۹	فرهاد شفیع‌پور مطلق	۱۵
۲۱	یوسف ادیب	۵۱	۵۰	هاشم گلستانی	۱۵
۲۲	محبوبه عارفی	۴۹	۵۱	مصطفی قادری	۱۱
۲۳	جعفر ترک‌زاده	۴۷	۵۲	نادر سلسبیلی	۱۰
۲۴	رحمت‌الله مرزوقی	۴۳	۵۳	زهرا نیکنام	۸
۲۵	عزت‌الله نادری	۴۳	۵۴	اصغر سلطانی	۷

ردیف	نام و نام خانوادگی نویسنده	تعداد کل مقاله‌ها	ردیف	نام و نام خانوادگی نویسنده	تعداد کل مقاله‌ها
۲۶	محمد عطاران	۴۰	۵۵	حسین قاسم پورمقدم	۷
۲۷	مقصود امین خندقی	۳۸	۵۶	سعید ویسی کهره	۵
۲۸	مصطفی شریف	۳۷	۵۷	غلامرضا حاجی حسینی نژاد	۱
۲۹	پریوش جعفری	۳۶			

پرسش سوم: بررسی و طبقه‌بندی موضوع مقاله‌ها بر اساس حیطه و عناوین تخصصی

هریک از عناوین مقاله‌ها در ۴ بخش تقسیم‌بندی شدند. این تقسیم‌بندی شامل حیطه‌های کلی، مقطع ابتدایی، مقطع متوسطه و آموزش عالی است. در ادامه هر یک از این موارد بررسی شده‌اند. همچنین با توجه به جدول (۴)، در ابتدا ۴ حیطه مورد بررسی در یک جدول ارائه شده‌اند. بر این اساس می‌توان تعداد مقاله‌ها و حوزه‌های مربوطه را مقایسه کرد.

جدول (۴) بررسی چهار حیطه مورد بررسی بر حسب تعداد فراوانی مقاله‌ها

ردیف	نویسندگان	حیطه کلی	مقطع ابتدایی	مقطع متوسطه	آموزش عالی	ردیف	نویسندگان	حیطه کلی	مقطع ابتدایی	مقطع متوسطه	آموزش عالی
۱	محمد حسین یارمحمدیان	۸۳	۲	۱۷	۱۵	۳۰	عباس قلاتاش	۱۶	۷	۱۰	۱
۲	مهدی محمدی	۴۶	۸	۷	۲۸	۳۱	حسین جعفری ثانی	۱۰	۱	۱	۱۸
۳	علیرضا کیامنش	۸۱	۳	۳	۷	۳۲	فرهاد سراجی	۶	۳	۵	۱۴
۴	خسرو باقری	۹۰	۰	۳	۲	۳۳	محمد مزیدی	۱۹	۳	۳	۳
۵	کوروش فتحی واجارگاه	۴۲	۹	۱۱	۲۴	۳۴	نرگس کشتی‌آرای	۱۹	۳	۲	۷
۶	حسین کارشکی	۶۸	۱	۳	۹	۳۵	احمدعلی فروغی	۱۹	۰	۲	۵
۷	حسن ملکی	۳۳	۱۳	۹	۲۰	۳۶	علیرضا عصاره	۸	۴	۱۱	۳

ردیف	نویسندگان	حیطه کلی	مقطع ابتدایی	مقطع متوسطه	آموزش عالی	ردیف	نویسندگان	حیطه کلی	مقطع ابتدایی	مقطع متوسطه	آموزش عالی
۸	علیرضا یوسفی	۵۲	۰	۶	۲۰	۳۷	ناصر جهرمی	۱۶	۲	۰	۷
۹	احمدرضا نصر اصفهانی	۳۲	۵	۷	۳۰	۳۸	عباس شکاری	۱۳	۱	۳	۳
۱۰	محمدجواد لیاقت‌دار	۲۳	۱۵	۱۳	۲۱	۳۹	محسن آیتی	۱۰	۱	۵	۳
۱۱	مهران فرج‌اللهی	۲۸	۵	۸	۲۳	۴۰	زهره سعادت‌مند	۱۳	۲	۳	۳
۱۲	محمود مهرمحمدی	۳۶	۱۲	۶	۱۲	۴۱	رسول کرد نوقابی	۶	۳	۱۲	۱
۱۳	سعید رجایی‌پور	۵۲	۱	۰	۹	۴۲	محمدرضا امام جمعه	۱۰	۳	۷	۰
۱۴	مرتضی کرمی	۴۴	۴	۵	۱۰	۴۳	فریدون شریفیان	۹	۱	۳	۶
۱۵	محمدعلی نادى	۵۱	۲	۲	۴	۴۴	مرضیه دهقان	۷	۷	۴	۱
۱۶	سید ابراهیم میرشاه جعفری	۴۰	۴	۶	۸	۴۵	مجید علی‌عسگری	۳	۵	۵	۴
۱۷	نعمت‌الله موسی‌پور	۳۲	۴	۶	۹	۴۶	قربانعلی سلیمی	۱۴	۰	۲	۱
۱۸	هاشم فردانش	۲۸	۶	۷	۱۲	۴۷	زهرا گویا	۱۱	۰	۳	۱
۱۹	ابراهیم صالحی عمران	۱۸	۱۱	۸	۱۵	۴۸	فرهاد شفیع‌پور مطلق	۱۲	۰	۱	۲
۲۰	یوسف ادیب	۱۴	۸	۲۰	۹	۴۹	هاشم گلستانی	۱۵	۰	۰	۰
۲۱	علی‌اکبر امین بیدختی	۳۶	۳	۶	۷	۵۰	مصطفی قادری	۵	۲	۴	۰
۲۲	محبوبه عارفی	۲۴	۳	۷	۱۵	۵۱	نادر سلسبیلی	۵	۳	۲	۰
۲۳	جعفر ترک‌زاده	۳۵	۰	۱	۱۱	۵۲	اصغر سلطانی	۲	۰	۱	۴

آموزش عالی	مقطع متوسطه	مقطع ابتدایی	حیطه کلی	نویسندگان	ردیف	آموزش عالی	مقطع متوسطه	مقطع ابتدایی	حیطه کلی	نویسندگان	ردیف
۰	۰	۶	۱	حسین قاسم پور مقدم	۵۳	۸	۴	۰	۳۱	رحمت الله مرزوقی	۲۴
۱	۲	۲	۳	زهرا نیکنام	۵۴	۱۳	۱۳	۹	۸	عزت الله نادری	۲۵
۱	۲	۰	۲	سعید ویسی کهره	۵۵	۲۱	۳	۱	۱۵	محمد عطاران	۲۶
۰		۰	۱	غلامرضا حاجی حسینی نژاد	۵۶	۱۷	۳	۶	۱۱	مصطفی شریف	۲۷
۱۰	۰	۰	۲۶	پریوش جعفری	۵۷	۸	۱۰	۳	۱۷	مقصود امین خندقی	۲۸
							۳	۷	۱۴	یحیی قانادی	۲۹

با توجه به یافته‌های جدول (۴)، در بخش حیطه‌های کلی بالاترین فراوانی مربوط به آقایان، باقری، یارمحمدیان و کیامنش؛ در بخش مقطع ابتدایی، لیاقت‌دار، ملکی و مهرمحمدی؛ در بخش متوسطه، ادیب، یارمحمدیان، لیاقت‌دار و نادری؛ در بخش آموزش عالی، نصر، محمدی و فتحی و اجارگاه قرار دارند.

الف - حیطه‌های کلی: در این قسمت بر اساس اطلاعات به دست آمده، مقاله‌های

نویسندگان در چندین مؤلفه تقسیم‌بندی شده که شامل موارد زیر است:

جدول (۵) بررسی اسامی نویسندگان و تعداد فراوانی مقاله‌های چاپ شده آنها در حوزه برنامه‌ریزی درسی در حیطه کلی

۵۱	۵۲	۸۱	۶۸	۸۳	۹۰	کلی
				۱		نظارت و ارزیابی
۳۱	۴۷	۲	۶	۳۲		مدیریت آموزشی
		۱۲				پژوهش و تیز
				۳۲		آموزش در علوم پزشکی
۹	۵۹	۵۹	۴۳			کاربرد روانشناسی
۱	۳		۲			تربیت معلم و ضمن خدمت
		۱				ارزشیابی پیشرفت
		۱		۲		سیاستگذاری
		۲	۲	۳	۳	پژوهش و روش‌شناسی
						اسناد بالادستی
۶		۲	۱۰		۱	اعتباریابی
	۱					نیازسنجی
۱	۱				۱	عنصر معلم
				۱	۶۲	بنیان‌های فلسفی
۲			۲	۱	۲۱	تربیت دینی
		۱		۱		عنصر یادگیری
			۲	۲		تدریس و الگوهای آن
				۴		ارزشیابی
						تاریخ
						مفهوم‌پردازی
				۱		کاربست
		۱	۱	۲	۲	طراحی
				۱		نظریه
محمدعلی نادی	سعيد رجایی پور	علیرضا کیامش	حسین کارشکی	محمدحسین یارمحمدیان	خسرو یاقری	نویسنده
۶	۵	۴	۳	۲	۱	ردیف

۳۵	۴۰	۴۲	۴۵	۴۶	کل
۱				۱	نظارت و ارزیابی
۲۱	۵	۱۱	۱۱	۲۵	مدیریت آموزشی
			۱		پلنز و تیمز
۱	۲		۱		آموزش در علوم پزشکی
۱	۲		۵		کاربرد روانشناسی
۱		۳	۷		تربیت معلم و ضمن خدمت
	۱			۵	ارزشیابی پیشرفت
		۲	۱	۱	سیاستگذاری
۱	۲	۲		۲	پژوهش و روش شناسی
۱	۲	۱	۱		اسناد بالادستی
۵	۲		۱	۴	اعتباریابی
۱		۵	۱		نیازسنجی
	۱	۲	۳	۲	عنصر معلم
	۴		۲	۱	بنیان‌های فلسفی
۲	۱۶	۱	۳	۲	تربیت دینی
		۱			عنصر یادگیری
					تدریس و الگوهای آن
	۱		۲		ارزشیابی
	۱	۱			تاریخ
		۱	۱		مفهوم‌پردازی
		۱	۳		کاربست
	۱	۵	۲	۱	طراحی
		۶		۲	نظریه
جعفر ترک زاده	سید ابراهیم میرشاه جعفری	کوروش فتیحی واجارگاه	مرضی کریمی	مهادی محمدی	نویسنده
۱۱	۱۰	۹	۸	۷	ردیف

۳۱	۳۱	۳۳	۳۶	۵۲	۳۶	۳۶	کل
							نظارت و ارزیابی
۳	۹	۱	۲۳	۶			مدیریت آموزشی
							پژو و تیمز
۲		۴	۱	۲۳		۱	آموزش در علوم پزشکی
۳	۳		۲	۳		۱	کاربرد روانشناسی
							تربیت معلم و ضمن خدمت
۳	۱		۱	۲			ارزشیابی پیشرفت
			۶	۱		۱	سیاستگذاری
۹				۱		۲	پژوهش و روش‌شناسی
						۱	اسناد بالادستی
							اعتباریابی
	۲	۱		۲			نیازسنجی
۱	۲	۲		۴			عنصر معلم
						۱۰	بنیان‌های فلسفی
							تربیت دینی
۳	۱۱	۱۷	۳			۴	عنصر یادگیری
	۱	۱		۵		۱	تدریس و الگوهای آن
						۵	ارزشیابی
۱							تاریخ
							مفهوم‌پردازی
	۱	۲		۱		۲	کاربست
							طراحی
۳		۱				۸	نظریه
	۱	۱		۱			فویسند
احمدرضا نصر	رحمت‌الله مرزوقی	حسن ملکی	علی اکبر امین‌نیاختی	علیرضا یوسفی	محمود مهرمحمدی	۱۲	ردیف
۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳			

۱۹	۲۳	۲۶	۲۸	۲۸	۲۸	۲۹	کل
						۲	نظارت و ارزیابی
۲	۱	۱۷	۱	۳	۱	۳	مدیریت آموزشی
				۱			پژو و تیمز
	۳						آموزش در علوم پزشکی
۱	۴	۲	۸			۲	کاربرد روانشناسی
۱						۱	تربیت معلم و ضمن خدمت
۲			۷	۱			ارزشیابی پیشرفت
	۳					۳	سیاستگذاری
	۱	۲	۱	۳		۶	پژوهش و روش شناسی
			۱			۱	اسناد بالادستی
۱				۲			اعتباریابی
							نیازسنجی
			۲	۲			عنصر معلم
۳	۱		۱	۷		۱	بنیان‌های فلسفی
۴	۷	۱	۲			۱	تربیت دینی
			۳			۱	عنصر یادگیری
۱	۲			۲		۴	تدریس و الگوهای آن
							ارزشیابی
۱				۱			تاریخ
			۲	۲			مفهوم‌پردازی
						۱	کاربست
۱						۲	طراحی
۲	۱			۴		۱	نظریه
۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸		فویسنده ردیف
نگرش کشنی آرای	محمد-چواد ایاقف دار	پریوش جعفری	مهران فرج الهی	هاشم فرادش	نعمت الله موسی پور		

۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۱۹	کل
			۱			نظارت و ارزیابی
	۶		۹		۲	مدیریت آموزشی
						پلنر و تیمز
	۱		۲			آموزش در علوم پزشکی
	۵			۵	۴	کاربرد روانشناسی
۲	۱				۱	تربیت معلم و ضمن خدمت
		۴				ارزشیابی پیشرفت
					۱	سیاستگذاری
۱		۱	۴			پژوهش و روش‌شناسی
			۱		۱	اسناد بالادستی
						اعتباریابی
	۲		۱		۲	نیازسنجی
		۲				عنصر معلم
۳				۳		بنیان‌های فلسفی
		۲			۲	تربیت دینی
۱						عنصر یادگیری
۴						تدریس و الگوهای آن
					۱	ارزشیابی
						تاریخ
		۱			۳	مفهوم‌پردازی
						کاربست
۳	۱					طراحی
۱		۲			۲	نظریه
محمد عطاران	ناصر جمهوری	مقصود امین خدایقی	ابراهیم صالحی عمران	محمد مزیدی	احمدعلی فروغی	فویسنده
۲۹	۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	ردیف

۱۲		۱۳	۱۴	۱۵	۱۵	۱۶	کل
۵	۲			۱			نظارت و ارزیابی
							مدیریت آموزشی
							پژو و تیمز
۱			۱				آموزش در علوم پزشکی
۳			۳			۳	کاربرد روانشناسی
			۲			۱	تربیت معلم و ضمن خدمت
۱			۲				ارزشیابی پیشرفت
							سیاستگذاری
		۱	۱				پژوهش و روش شناسی
			۲				اسناد بالادستی
							اعتباریابی
		۱					نیازسنجی
							عنصر معلم
					۱۱		بنیان‌های فلسفی
۱		۳			۲		تربیت دینی
							عنصر یادگیری
						۳	تدریس و الگوهای آن
۱		۳					ارزشیابی
							تاریخ
							مفهوم‌پردازی
						۱	کاربست
							طراحی
							نظریه
فرهاد شفیق	عباس شکاری	قرائعلی سلیمی	یحیی قنادی	یوسف ادیب	هاشم گلستانی	عباس قناتش	فویسنده
۳۶	۳۵	۳۴	۳۳	۳۲	۳۱	۳۰	ردیف

۸	۱۴	۹	۱۰	۱۰	۱۱	کل نظارت و ارزیابی
	۴	۲	۱	۲	۷	مدیریت آموزشی
			۱			پژوهش و تیز
						آموزش در علوم پزشکی
	۱		۲			کاربرد روانشناسی
۱	۳		۱	۲		تربیت معلم و ضمن خدمت
۱	۲	۱			۲	ارزشیابی پیشرفت
						سیاستگذاری
۲		۲				پژوهش و روش‌شناسی
						اسناد بالادستی
				۱		اعتباریابی
۱	۳					نیازسنجی
				۳		عنصر معلم
						بنیان‌های فلسفی
	۱	۱		۱		تربیت دینی
						عنصر یادگیری
				۲	۱	تدریس و الگوهای آن
				۱		ارزشیابی
						تاریخ
		۱			۱	مفهوم‌پردازی
۱						کاربست
۱				۱		طراحی
۱		۲		۱		نظریه
علیرضا عصاره	زهره سعادت‌مند	فریدون شریفیان	محسن آینی	محمد رضا امام جمعه	مصطفی شریف	نویسنده ردیف
۴۲	۴۱	۴۰	۳۹	۳۸	۳۷	

۶	۶	۷	۱۱	۷	۸	۲۴	کل
۱	۶	۷	۱۱	۷	۸	۲۴	نظارت و ارزیابی
				۱	۲	۶	مدیریت آموزشی
			۱	۲	۲		پژو و تیمز
				۱	۱		آموزش در علوم پزشکی
۵		۱	۱	۲	۲		کاربرد روانشناسی
		۳					تربیت معلم و ضمن خدمت
	۱					۱	ارزشیابی پیشرفت
		۱				۴	سیاستگذاری
	۴		۱			۲	پژوهش و روش‌شناسی
			۱				اسناد بالادستی
	۱		۱				اعتباریابی
						۴	نیازسنجی
			۱			۳	عنصر معلم
							بنیان‌های فلسفی
				۱			تربیت دینی
							عنصر یادگیری
							تدریس و الگوهای آن
			۲	۴		۱	ارزشیابی
			۱	۱			تاریخ
			۱			۳	منه‌م‌پردازی
							کاربست
			۱				طراحی
		۱					نظریه
۶۳	۷۳	۸۳	۶۳	۵۳	۳۳	۴۳	نویسنده ردیف
رسول کرد	فرهاد سراجی	مرضیه دهقان	زهرا گویا	حسین جعفری ثانی	عزت‌الله نادری	محبوبه عارفی	

کل	۵	۵
نظارت و ارزیابی		
مدیریت آموزشی		
پزلز و تیمز		
آموزش در علوم پزشکی		
کاربرد روانشناسی		
تربیت معلم و ضمن خدمت		
ارزشیابی پیشرفت		
سیاستگذاری	۱	۱
پژوهش و روش‌شناسی		
اسناد بالادستی		۲
اعتباریابی		
نیازسنجی		
عنصر معلم		
بنیان‌های فلسفی		
تربیت دینی	۱	
عنصر یادگیری		
تدریس و الگوهای آن		
ارزشیابی		
تاریخ	۱	
مفهوم‌پردازی		
کاربست		
طراحی		
نظریه	۲	
نویسنده	مصطفی قادری	نادر سلسبیلی
ردیف	۵۰	۵۱

با توجه به یافته‌های به دست آمده از جدول (۵)، به بالاترین فراوانی‌های در هر بخش اشاره می‌شود. در بخش نظریه فتحی واجارگاه؛ در بخش طراحی فتحی واجارگاه؛ در بخش کاربری ملکی، فردانش و فرج‌الهی؛ در بخش مفهوم‌پردازی فروغی و عارفی؛ در بخش تاریخ با فراوانی یک، برخی نویسندگان در یک جایگاه قرار داشتند؛ در بخش ارزشیابی یارمحمدیان و جعفری ثانی؛ در بخش تدریس و الگوهای آن مهرمحمدی، موسی‌پور و عطاران؛ در بخش عنصر یادگیری یوسفی؛ در بخش تربیت دینی باقری ملکی، و میرشاه جعفری؛ در بخش بنیان‌های فلسفی باقری؛ در بخش عنصر معلم کرمی، امام جمعه و عارفی؛ در بخش نیازسنجی فتحی واجارگاه، یوسفی و عارفی؛ در بخش اعتباریابی کارشکی؛ در بخش اسناد بالادستی سلسبیلی؛ در بخش پژوهش و روش‌شناسی نصرافهانی؛ در بخش سیاست‌گذاری امین بیدختی؛ در بخش ارزشیابی پیشرفت محمدی؛ در بخش تربیت معلم کرمی؛ در بخش کاربرد روان‌شناسی کارشکی و کیامنش؛ در بخش آموزش در علوم پزشکی، یارمحمدیان و مهرمحمدی؛ در بخش پزلز و تیمز کیامنش؛ در بخش مدیریت آموزشی رجائی‌پور، محمدی، نادری، امین بیدختی؛ در بخش نظارت و ارزیابی موسی‌پور، دارای بالاترین فراوانی بوده‌اند.

ب- مقطع ابتدایی: در این قسمت بر اساس اطلاعات به دست آمده، مقاله‌های نویسندگان در چندین مؤلفه تقسیم‌بندی شده که شامل موارد زیر است:

جدول (۶) بررسی اسامی نویسندگان و تعداد فراوانی مقاله‌های چاپ شده آنها در حوزه برنامه‌ریزی درسی در مقطع ابتدایی

ردیف	نویسنده	تعداد	هدف	موضوع	روش	ارزشیابی	عنصر معلم	عنصر فراگیر	مکان و زمان	کاربرد فناوری	کل
۱	حسن ملکی	۳		۴	۱		۱	۲		۲	۱۳
۲	محمدجواد لیاقتدار			۶	۲	۴	۱	۲			۱۵
۳	ابراهیم صالحی عمران			۸			۲	۱			۱۱
۴	محمود مهرمحمدی	۳		۲	۱		۱			۱	۱۰
۵	کوروش قتچی واجارگاه	۱		۶	۱		۱				۹
۶	یوسف ادیب	۱		۱			۱	۴		۱	۸
۷	مهدی محمدی										۸
۸	عزت الله نادری			۳	۱	۱	۱	۱			۹
۹	یحیی قانلی			۵	۱	۱					۷
۱۰	عباس قلتاش			۳		۱	۱	۲			۷
۱۱	مرضیه دهقان			۲	۲	۲	۱	۲			۷
۱۲	حسین قاسم‌پور مقدم		۱	۵							۶
۱۳	هاشم فردانش	۱		۱	۳			۱			۶
۱۴	مصطفی شریف						۵	۱			۶
۱۵	مجید علی عسگری	۲		۳							۵
۱۶	احمدرضا نصر اصفهانی				۱		۳				۵

با توجه به جدول (۶)، ملکی و مهرمحمدی در بخش طراحی؛ قانلی در بخش اجرا، قاسم‌پور در بخش هدف؛ صالحی عمران در بخش محتوا؛ فردانش در بخش روش؛ ملکی در بخش ارزشیابی؛ شریف در بخش عنصر معلم؛ ادیب در بخش عنصر فراگیر و ملکی در بخش کاربرد فناوری، دارای بالاترین فراوانی بودند.

ج- مقطع متوسطه: در این قسمت براساس اطلاعات به دست آمده، مقالات

نویسندگان در چندین مولفه تقسیم بندی شده است که شامل موارد زیر است:

جدول (۷) بررسی اسامی نویسندگان و تعداد فراوانی مقاله‌های چاپ شده آنها در حوزه برنامه‌ریزی درسی در مقطع متوسطه

ردیف	نویسنده	هدف	روش	ارزشیابی	عناصر معلم	عناصر فراگیر	مکان و زمان	کاربرد فناوری	کل
۱	یوسف ادیب	۲		۲	۱	۲	۱	۱	۲۰
۲	محمدحسین یارمحمدیان	۲		۴	۱	۳		۲	۱۷
۳	محمدجواد لیاقتدار	۱	۱	۲	۱	۳		۱	۱۳
۴	عزت الله نادری	۲	۴	۳	۱	۱		۱	۱۳
۵	کوروش فتحی واجارگاه	۳	۲	۱	۳		۱	۱	۱۱
۶	علیرضا عصاره			۴	۲	۱		۲	۱۱
۷	رسول کرد نوقایی	۱		۹		۲			۱۲
۸	مقصود امین خندقی	۱		۲	۲	۲	۱		۱۰
۹	عباس قلتاش		۳		۳	۱	۲	۱	۱۰
۱۰	حسن ملکی			۲	۳	۱			۹
۱۱	ابراهیم صالحی عمران			۴	۱	۱		۱	۸
۱۲	مهران فرج‌الهی			۱	۳			۳	۸
۱۳	محمدرضا امام جمعه	۱		۴		۱			۷
۱۴	هاشم فردانش	۱	۱	۱	۲				۷

ردیف	نویسنده	طراحی	اجرا	هدف	محتوا	روش	ارزشیابی	عنصر معلم	عنصر فراگیر	مکان و زمان	کاربرد فناوری	کل
۱۵	مهدی محمدی				۱			۱	۲		۳	۷
۱۶	احمدرضا نصر اصفهانی				۱			۲	۱	۲	۱	۷
۱۷	محبوبه عارفی	۱					۳		۱	۱	۱	۷
۱۸	محمود مهر محمدی	۲			۳						۱	۶
۱۹	نعمت الله موسی پور		۱		۳		۲					۶
۲۰	علی اکبر امین بیدختی							۲	۲		۲	۶
۲۱	سید ابراهیم میرشاه جعفری	۱			۳	۱					۱	۵
۲۲	محسن آیتی			۱					۱		۳	۵
۲۳	فرهاد سراجی								۱		۴	۵
۲۴	مرضی کرمی					۱	۲		۲			۵
۲۵	مجید علی عسگری	۱	۱		۲					۱		۵
۲۶	علیرضا یوسفی				۲	۱	۱		۱		۱	۶

با توجه به جدول (۷)، فتحی و اجارگاه در بخش طراحی؛ نادری در بخش اجرا؛ قاسم پور در بخش هدف؛ صالحی عمران، عصاره، یارمحمدیان و امام جمعه در بخش محتوا؛ کردنوقابی در بخش روش؛ ملکی، فتحی و اجارگاه، عارفی و یارمحمدیان در بخش ارزشیابی؛ لیاقت دار و فرج الهی در بخش عنصر معلم؛ ادیب در بخش عنصر فراگیر؛ نصر اصفهانی در بخش مکان و زمان و سراجی در بخش کاربرد فناوری، دارای بالاترین فراوانی بودند.

د: آموزش عالی: در این قسمت براساس اطلاعات به دست آمده، مقاله‌های نویسندگان در چندین مؤلفه تقسیم‌بندی شده که شامل موارد زیر است:

جدول (۸) بررسی اسامی نویسندگان و تعداد فراوانی مقاله‌های چاپ شده آنها در حوزه

برنامه‌ریزی درسی در آموزش عالی

ردیف	نویسنده	تعداد	هدف	محتوا	روش	ارزشیابی	عنصر معلم	عنصر فراگیر	مکان و زمان	کاربرد فناوری	کل
۱	مهدی محمدی	۲			۲	۷	۳	۱۰		۲	۲۸
۲	احمدرضا نصر اصفهانی	۳	۱	۵	۴	۲	۴	۸		۲	۳۰
۳	کوروش فتحی و اجارگاه	۱		۱	۱	۶	۶		۱	۷	۲۴
۴	محمد عطاران	۴						۲		۱۳	۲۱
۵	محمد جواد لیاقتدار	۱	۲		۲	۳	۱	۷		۴	۲۱
۶	حسن ملکی	۱۰		۵		۲		۲		۱	۲۰
۷	علیرضا یوسفی				۳	۴	۱	۹		۳	۲۰
۸	حسین جعفری ثانی	۲	۱			۱	۴	۳		۴	۱۸
۹	مهران فرج‌الهی	۳		۱		۲	۱			۱۶	۲۳
۱۰	محمد حسین یار محمدیان			۲		۱	۳			۳	۱۵
۱۱	ابراهیم صالحی عمران	۱		۳			۳	۸			۱۵
۱۲	محبوبه عارفی	۱				۵	۶	۲		۱	۱۵
۱۳	مصطفی شریف	۱	۳		۱	۳	۲	۳		۱	۱۷
۱۴	فرهاد سراجی	۳				۱				۱۰	۱۴
۱۵	عزت‌الله نادری	۴		۲	۱	۲	۱			۳	۱۳
۱۶	هاشم فردانش				۲	۱		۱		۸	۱۲
۱۷	محمود مهر محمدی	۵		۱		۳	۱	۱		۱	۱۲
۱۸	جعفر ترک‌زاده	۱				۳	۶		۱		۱۱
۱۹	مرتضی کریمی	۲		۳	۱	۱		۱		۲	۱۰
۲۰	پریوش جعفری		۱			۳	۴			۲	۱۰
۲۱	نعمت‌الله موسی‌پور	۱			۱	۳	۱	۱		۱	۹
۲۲	یوسف ادیب					۱	۴	۳		۱	۹

ردیف	نویسنده	طراحی	اجرا	هدف	محتوا	روش	ارزشیابی	عنصر معلم	عنصر فراگیر	مکان و زمان	کاربرد فناوری	کل
۲۳	حسین کارشکی				۱			۲	۲		۲	۹
۲۴	یوسف ادیب						۱	۴	۳		۱	۹
۲۵	حسین کارشکی				۱			۳	۲		۲	۹
۲۶	سعید رجایی پور						۲	۵	۲			۹
۲۷	رحمت الله مرزوقی	۱				۱	۱	۲	۳			۸
۲۸	امین مقصود خندقی						۱	۱	۲		۴	۸
۲۹	سیدابراهیم میرشاه جعفری					۱		۴	۳			۸
۳۰	ناصر جهرمی				۱	۱	۱	۱	۳			۷
۳۱	علیرضا کیامنش	۱		۱	۱		۱	۲			۱	۷
۳۲	علی اکبر امین بیدختی								۷			۷
۳۳	نرگس کشتی آرای	۱					۳	۱	۱		۲	۷
۳۴	فریدون شریفیان					۱		۲	۱		۲	۶
۳۵	احمد علی فروغی				۱	۲					۲	۵

با توجه به جدول (۸)، ملکی در بخش طراحی؛ شریف در بخش اجرا؛ لیاقت دار در بخش هدف؛ نصر اصفهانی و ملکی در بخش محتوا؛ یارمحمدیان در بخش روش؛ محمدی در بخش ارزشیابی؛ ترکزاده، عارفی و فتحی و اجارگاه در بخش عنصر معلم؛ محمدی و یوسفی در بخش عنصر فراگیر؛ فتحی و اجارگاه و ترکزاده در بخش مکان و زمان؛ فرج الهی و عطاران در بخش کاربرد فناوری دارای بالاترین فراوانی بودند.

نتیجه‌گیری

یکی از مهم‌ترین راه‌های رشد علم در جهان امروز، پژوهش است. امروزه، اهمیت پژوهش به حدی است که در ارزیابی کارنامه علمی هر کشور، میزان ارائه مقاله‌های علمی و پژوهشی در محافل علمی، عامل مهمی در نظر گرفته می‌شود. از طرفی با تخصصی شدن حوزه‌های دانش و گسترش دامنه علم، شناسایی مهم‌ترین افراد، مؤسسات، دانشگاه‌ها و سایر عوامل مرتبط با تولیدات و فعالیت‌های علمی می‌تواند راهگشا و زمینه‌ساز برقراری ارتباط، همکاری نظام‌مند علمی و تبادل اطلاعات در زمینه‌های مختلف باشد. نشریات علمی در این خصوص با انتشار نتایج پژوهش‌ها در حوزه‌های موضوعی مختلف نقش مهمی در تبادل اطلاعات ایفا می‌کنند. لکن گستره علم چنان وسیع شده است که هر یک از این حوزه‌های موضوعی نیز خود دارای زیرشاخه‌های متعدد هستند. برنامه درسی نیز به‌عنوان یک حوزه مطالعاتی از این امر مستثنا نیست و خود دارای قلمروهای متعددی است. انتظار می‌رود پژوهشگران با تمرکز روی یک حوزه موضوعی به تعمیق و گسترش مرزهای دانش اقدام کنند. زمانی که هر پژوهشگر به‌طور خاص تنها بر یک یا چند حیطه موضوعی خاص تمرکز کند امکان بررسی عمیق آن حوزه فراهم می‌شود. شناسایی این قلمروهای موضوعی و پژوهشگران فعال در هر کدام، نقش مؤثری در پیشبرد پژوهش سایر پژوهشگران ایفا خواهد کرد. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف شناسایی پژوهشگران فعال و حیطه موضوعی هر کدام انجام گرفت. بدین منظور در گام اول، نام افرادی استخراج شد که ۵ مقاله یا بیشتر در مجلات تخصصی برنامه درسی مورد تأیید وزارت علوم داشتند که تعداد آنها به ۵۷ نفر رسید و به‌عنوان مبنای کار قرار گرفت. در گام دوم، به منظور تهیه فهرست موضوعی مقاله‌ها، نام پژوهشگران منتخب در دو پایگاه مجلات نور و جهاد دانشگاهی کاوش شد. و با بررسی مقاله‌های ده نویسنده اول از نظر تعداد مقاله، فهرستی از حیطه‌های موضوعی تهیه شد. در گام سوم، مقاله‌های هر پژوهشگر در دسته‌بندی موضوعی جایگذاری شد. همه آثار پژوهشی در مجموع در ۴ بخش حیطه موضوعی کلی، آموزش ابتدایی، آموزش متوسطه و آموزش عالی دسته‌بندی شدند.

حیطه کلی بدین معنی است که ممکن است برخی از مقاله‌های نویسندگان در هیچ یک از مقاطع تحصیلی قرار نگرفته باشد و به‌طور کلی در حوزه برنامه درسی باشد. این حوزه‌ها شامل تدریس و الگوهای آن، ارزشیابی، تاریخ، مفهوم‌پردازی، کاربست،

طراحی، نظریه، نظارت و ارزیابی، مدیریت آموزشی، پرلز و تیمز، آموزش در علوم پزشکی، کاربرد روان‌شناسی، تربیت معلم و ضمن خدمت، ارزشیابی پیشرفت، سیاست‌گذاری، پژوهش و روش‌شناسی، اسناد بالادستی، اعتباریابی، نیازسنجی، عنصر معلم، بنیان‌های فلسفی، تربیت دینی و عنصر یادگیری است. با توجه به گستردگی حوزه موضوعی در برنامه درسی و تنوع موضوعی در آن نمی‌توان فراوانی آثار پژوهشی را در حیطه کلی، بدون در نظر گرفتن بخش‌های جزئی آن بررسی کرد و فرد خاصی را به‌عنوان پرمقاله‌ترین فرد در حیطه کلی تعیین کرد. اما در مجموع، خسرو باقری و محمدحسین یارمحمدیان دارای بیشترین مقاله در حیطه کلی شناسایی شدند. مسئله اساسی آن است که تعدادی از پژوهشگران فعال در حیطه کلی، مقاله‌هایی در همه موضوعات این حیطه دارند و این مسئله پراکندگی موضوعات پژوهشی آنان را نشان می‌دهد. ولی برخی پژوهشگران تنها در یک یا دو حوزه به صورت تخصصی فعالیت کرده‌اند و همین امر باعث تولید دانش عمیق و تخصصی خواهد شد. به‌عنوان مثال، نتایج به دست آمده نشان می‌دهد خسرو باقری در بخش بنیان‌های فلسفی و محمدحسین یارمحمدیان در بخش کاربرد روان‌شناسی و آموزش در علوم پزشکی، متمرکز بوده‌اند. به همین منظور نمی‌توان به‌طور قطع در بخش حیطه‌های کلی، فردی را با بالاترین فراوانی مشخص کرد. بلکه باید موضوعات فرعی در حیطه کلی را بررسی کرد. بررسی موضوعات فرعی این حیطه نشان می‌دهد در بخش مؤلفه بنیان‌های فلسفی، خسرو باقری، محمود مهرمحمدی، هاشم فردانش، یحیی قانندی و هاشم گلستانی؛ در بخش تربیت دینی، خسرو باقری، ابراهیم میرشاه جعفری، حسن ملکی، رحمت‌الله مرزوقی، محمد جواد لیاقت‌دار و محمد مزیدی؛ در بخش مدیریت آموزشی، محمدحسین یارمحمدیان، سعید رجائی‌پور، محمدعلی نادی، مهدی محمدی، مرتضی کرمی، کوروش فتحی و اجارگاه، جعفر ترک‌زاده، علی‌اکبر امین بیدختی، رحمت‌الله مرزوقی، پربوش جعفری، ابراهیم صالحی عمران، عباس قلتاش، قربانعلی سلیمی و مصطفی شریف؛ در بخش کاربرد روان‌شناسی، حسین کارشکی، علیرضا کیامنش، مهران فرج‌الهی؛ در بخش آموزش پزشکی، محمدحسین یارمحمدیان و علیرضا یوسفی؛ در بخش پژوهش و روش‌شناسی، احمدرضا نصر اصفهانی و نعمت‌الله موسی‌پور؛ در بخش ارزشیابی پیشرفت، مهران فرج‌الهی؛ در بخش اعتباریابی، حسین کارشکی؛ در بخش آموزش ضمن خدمت مرتضی کرمی و در بخش طراحی برنامه درسی محمود مهرمحمدی، دارای بالاترین فراوانی بوده‌اند.

مقاله‌های حیطه آموزش ابتدایی، متوسطه و آموزش عالی شامل موضوعات طراحی برنامه، اجرا، عنصر هدف، محتوا، روش تدریس، ارزشیابی، معلم، فراگیر، زمان و مکان و کاربرد فناوری است. بررسی مقاله‌های پژوهشگران نشان داد محمدجواد لیاقت‌دار، حسن ملکی و ابراهیم صالحی عمران دارای بیشترین مقاله در حیطه آموزش ابتدایی هستند. همچنین، بررسی مقاله‌های این حیطه نشان می‌دهد مقاله‌های با موضوع عنصر محتوا در آموزش ابتدایی دارای بیشترین فراوانی هستند و در مقابل، هیچ پژوهشی در خصوص عنصر فضا و مکان در آموزش ابتدایی انجام نگرفته و تنها یک مقاله به عنصر هدف اختصاص دارد. این در حالی است که عناصر برنامه درسی همگی اهمیت دارند و نباید مغفول واقع شوند. چراکه برای دستیابی به یک برنامه جامع لازم است هم‌زمان به همه عناصر توجه شود. به نظر می‌رسد تغییر محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی در سال‌های اخیر سبب توجه پژوهشگران به این حوزه شده و به همین علت دارای بیشترین فراوانی است. لکن لازم است برای دستیابی به هدف‌های برنامه درسی، سایر عناصر نیز مورد توجه قرار گیرند.

در حیطه آموزش متوسطه بیشترین فراوانی مربوط به یوسف ادیب و محمدحسین یارمحمدیان است. همچنین از بین حیطه‌ها عنصر محتوا و فراگیر دارای بالاترین و عنصر هدف دارای کمترین فراوانی است. در حیطه آموزش عالی نیز مهدی محمدی و یوسف ادیب دارای بیشترین فراوانی در چاپ مقاله هستند. از بین حیطه‌های آموزش عالی، عنصر فراگیر و معلم دارای بیشترین فراوانی و عنصر زمان و مکان یادگیری دارای کمترین فراوانی است. به نظر می‌رسد تمرکز پژوهشگران در آموزش عالی بر استاد و دانشجو بوده و به‌عنوان دو عنصر اساسی مورد توجه قرار گرفته است. نتایج به دست آمده از بررسی مقاله‌ها به‌طور خلاصه در شکل (۱) ارائه شده است.

اطلاعات به دست آمده از پژوهش حاضر با تعیین حوزه‌های موضوعی برنامه درسی و شناسایی افراد فعال و پرکار در این زمینه نقشه راهنمایی برای سایر پژوهشگران فراهم می‌کند تا متناسب با حوزه مورد علاقه خویش به افراد متخصص این زمینه مراجعه کنند. همچنین، بررسی حیطه‌های موضوعی، خلأهای پژوهشی حوزه برنامه درسی را نیز مشخص می‌کند. همین امر باعث می‌شود تا از پژوهش‌های تکراری پرهیز شود و بر موارد دیگر متمرکز شوند. افزون بر آن بتوانند با افراد فعال در زمینه کاری ارتباط مؤثری داشته باشند. بر اساس نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌شود در حیطه‌هایی همچون عنصر هدف و زمان و مکان در برنامه درسی پژوهش‌هایی در سطح آموزش ابتدایی، متوسطه و آموزش عالی اجرا شود تا کمبود دانش در این حوزه جبران شود. همچنین پیشنهاد می‌شود سایر منابع اطلاعاتی به منظور دسترسی به حیطه تخصصی نویسندگان بررسی شود تا با استفاده از آن دسترسی جامعی به اطلاعات و منابع ایجاد شود. از سوی دیگر، نتایج پژوهش نشان می‌دهد گرچه تعداد بسیاری از پژوهشگران دارای حوزه تخصصی موضوع در پژوهش هستند ولی برخی نیز به این مسئله کمتر توجه کرده و در حوزه‌های متعدد به پژوهش اقدام کرده‌اند. این امر به‌خودی‌خود محل اشکال نیست اما انتظار می‌رود متخصصان برنامه درسی برای بررسی عمیق و همه‌جانبه حوزه مطالعاتی خویش، حیطه مطالعاتش را محدود و در ازای آن تعداد و عمق آن را افزایش دهد. از این‌رو، به متخصصان برنامه درسی پیشنهاد می‌شود با محدودیت حوزه موضوعی مورد مطالعه سعی در غنابخشی یک یا چند حوزه خاص باشند. این پژوهش با در اختیار گذاشتن اطلاعات کامل مقاله‌های چاپ شده، می‌تواند راهنمایی برای دانشجویان، استادان و پژوهشگران باشد تا به اطلاعات جامع‌تری در خصوص مسائل و حیطه‌های برنامه‌ریزی درسی دست پیدا کنند. گرچه در این پژوهش صرفاً به دسته‌بندی عناوین و موضوعات پژوهشی اقدام شده است اما مقدمه‌ای برای بررسی و کنکاش بیشتر در حیطه‌ها و موضوعات پژوهشی خواهد بود.

منابع

- احقري، شراره؛ ملكي، كتايون؛ نجات، سحرناز (۱۳۸۸). مداخله برای ارتقای ترجمان دانش پژوهش: اصلاح قوانین ارتقای اعضای هیئت علمی. *نظریه پردازی در علوم پزشکی*، ۳(۳)، ۱-۸.
- افشاری، بهرام؛ اسحاقیان، زهرا؛ بختیار نصرآبادی، حسنعلی (۱۳۹۴). *تحلیلی بر اصول اخلاقی در فرایند پژوهش‌های علوم تربیتی. فصلنامه اخلاق*، ۲، ۶۷-۹۴.
- بهمن‌آبادی، سمیه؛ کلاته جعفرآبادی، طاهره؛ شعبانی ورکی، بختیار (۱۳۹۳). *رعایت اخلاق پژوهش در رساله دکتری. راهبرد فرهنگ*، ۷(۳)، ۱۲۹-۱۵۲.
- حسن‌زاده حافظ، محمد؛ ابوالقاسم گرجی، حسن؛ شکرانه، فرهاد؛ ولی‌نژادی، علی (۱۳۸۷). *بررسی تولیدات علمی نویسندگان دانشگاه علوم پزشکی ایران همراه با شبکه‌های تالیف مشترک در پایگاه (WOS) Web Of Science تا پایان سال ۲۰۰۷ میلادی. مدیریت سلامت*، ۱۱(۳۴)، ۵۹-۶۶.
- خسروی، مریم؛ پورنقی، رویا (۱۳۹۸). *ابعاد اثرگذاری پژوهش: مطالعه مرور سیستماتیک. علم‌سنجی*، ۵(۱)، ۲۰۳-۲۲۴.
- راچمنی، اکرم؛ نوکاریزی، محسن؛ شریف، عاطفه (۱۳۹۷). *وضعیت کمی تولید پایان‌نامه و رساله‌های حوزه علوم انسانی با رویکرد اسلامی در دانشگاه فردوسی مشهد طی سال‌های ۱۳۶۳-۱۳۹۳. علم‌سنجی*، ۴(۲)، ۱۶۱-۱۸۳.
- زارعی، عاطفه؛ فصیحی، آیلین؛ کرمی، سمیرا؛ سلطانیان، علیرضا؛ گیتی، آناهیتا (۱۳۹۶). *بررسی تولیدات علمی پژوهشگران دانشگاه علوم پزشکی همدان در پایگاه اطلاعاتی web of science بر اساس قانون برادفورد از آغاز تا پایان ۲۰۱۵. مجله علمی پژوهان*، ۱۵(۳)، ۳۶-۴۲.
- سرگزی، افسانه؛ حسینقلی‌زاده، افسانه (۱۳۹۸). *پیوند آموزش و پژوهش در دانشگاه: مرور نظامند. نامه آموزش عالی*، ۱۲(۴۸)، ۷-۳۶.
- سیدرضا، عطیه؛ زین‌العابدینی، حسن‌رضا (۱۳۹۷). *تأملی بر چشم‌انداز دانشگاه‌های مطرح دنیا: مقایسه تطبیقی ۵۰ دانشگاه برتر دنیا بر اساس رتبه‌بندی تایمز. نامه آموزش عالی*، ۱۱(۴۲)، ۵۵-۷۹.
- عصاره، فریده؛ فرج‌پهلوی، عبدالحسین؛ سیامکی، صبا (۱۳۹۳). *پژوهش‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران: تحلیل محتوا. علم‌سنجی کاسپین*، ۱(۲)، ۷-۱۳.

فتاحی، رحمت‌الله؛ دانش، فرشید؛ سهیلی، فرامرز (۱۳۹۰). بررسی وضعیت جهانی تولیدات علمی دانشگاه فردوسی مشهد طی سال‌های ۱۹۹۰-۲۰۱۰ در وبگاه علوم Science of Web با هدف ترسیم نقشه علم این دانشگاه. *پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱(۱)، ۱۶۳-۱۸۳.

مصطفوی، اسماعیل؛ عصاره، فریده؛ توکلی‌زاده راوری، محمد (۱۳۹۶). تحلیل ساختار واژگان و مفاهیم مقالات علم اطلاعات و دانش‌شناسی بر اساس تحلیل شبکه اجتماعی در پایگاه وبگاه علم در دو دوره قبل و بعد از پیدایش وب. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه عمومی*، ۲۳(۲)، ۲۳۷-۲۶۴.

مظفری، لیلا؛ مرادی، سمیرا (۱۳۹۷). تحلیل هم‌رخدادی واژگان حوزه مهارت‌های ارتباطی، مجموعه مقالات دومین همایش ملی انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران. چشم‌اندازهای ارتباط علمی، فارس، ۱۰۵-۱۱۶.

مهراد، جعفر؛ مقصودی، رویا (۱۳۸۷). *کتاب علم ایران*. شیراز: مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری.

نبوی، علی‌النقی (۱۳۹۱). *ارزیابی علم‌سنجی عملکرد اعضای هیئت علمی دانشگاه زنجان بر اساس مدارک نمایه شده در پایگاه استنادی علوم از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۰*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه خوارزمی.

نظربلند، ندا؛ رحمانی، رضوانه؛ رحمانی، مهدی؛ عرفان‌منش، محمدامین. (۱۳۹۷). ترسیم و تحلیل شبکه هم‌رخدادی واژگان در پایان‌نامه‌های گروه مشاوره دانشگاه شهید بهشتی. *علم‌سنجی*، ۴(۱)، ۱۷۹-۱۹۳.

نیاکان، شهرزاد؛ غریبی، حسین (۱۳۸۴). *دانش ایران در سطح بین‌المللی در سال ۲۰۰۴*. تهران: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران.

Araujo, R. F., & Oliveira, M. (2015). Technological Baisis for Information Science in Brazil: A Scientometric Study. *Qualitative Quantitative Methods in Libraries (QQML) Special Issue Bibliometrics & Scientometrics*, 231-241.

Behar, L., & Ornstein, A. C. (1994). Domains of curriculum knowledge: an empirical analysis. *The High School Journal*, 77(4), 32-329.

Buys, C. M. & Shaw, P. L. (2015). Data Management Practices Across an Institution: Survey and Report. *Journal of Librarianship & Scholarly Communication*, 3(2), 1-24

- Corti, L., Van den Eynden, V., Bishop, L., & Woollard, M. (2011). *Managing and Sharing Research Data: A Guide to Good Practice*. UK Data Archive. University of Essex.
- Fu, H. Z., CK. Y., Wang, M. H., & Ho, Y. S. (2012). Characteristics of research in China assessed with Essential Science Indicators. *Scientometrics*, 88(2), 841- 862.
- Kennan, M. A., & Markauskaite, L. (2015). Research data management practices: a snapshot in time. *International Journal of Digital Curation*, 10(2), 69-95.
- Kim, H. (2008). Studies archival of structure intellectual emerging the Exploring using text mining: 2001- 2004. *Journal of Information Science*, 34(3), 356- 369.
- Osareh, F., Khademi, R. (2012). Visualizing the Intellectual structure of Iranian physicists in SciSearch, 1990-2009: an Author Co-Citation Analysis (ACA). *International Journal of Information Science & Management*, 10(2), 57- 70
- Serenko, A. & Bontis, N. (2017). Global ranking of knowledge management and intellectual capital academic journals: 2017 update. *Journal of Knowledge Management*, 21(3), 675- 692.
- Zong, Q. J., Shen, H. Z., Yuan, Q. J., Hu, X. W., Hou, Z. P., & Deng, S. G. (2013). Doctoral dissertations of Library and Information Science in China: A co-word analysis. *Scientometrics*, 94(2), 781-799